

ÖSTERBOTTENS TINGSRÄTT
Korsholmsplanaden 43
65100 Vasa

Vasa, 22.2.2016

BEGÄRT UTLÅTANDE ANGÅENDE FÖRSLAGET TILL LAG OM STATENS RÄTTSHJÄLPS-
OCH INTRESSEBEVAKNINGSDISTRIKT OM 7/33/2015

Vi tackar för förtroendet att få inkomma med utlåtande och framställer följande:

Förslaget innebär att man effektiverar och centraliserar styrningen av rätthjälps- och intressebevakningsverksamheterna så, att de fungerar utgående ifrån 6 gemensamma distrikt, med gemensam chef.

”Esityksen tavoitteena on selkeyttää oikeusaputoimisto-organisaatiota. Tavoitteena on lisäksi hallintotehtäviä keskittämällä keventää hallintoa ja samalla vapauttaa voimavaroja hallinnollisista tehtävistä asianajo- ja edunvalvontatyöhön. Piirejä johtaisivat päätoimiset johtajat, jolloin johtaminen olisi ammattimaisempaa ja toimistot voisivat keskittyä substanssitehtäviin. Piirien johtajien asema ja toimivalta olisivat nykyistä selkeämmät. Piirin johtaja jakaisi resurssit toimipaikkojen kesken, jolloin työn organisointi olisi joustavampaa ja muutostilanteisiin reagointi helpompaa ja nopeampaa kuin nykyisessä organisaatorakenteessa. Käytännöt palvelujen tarjonnassa yhdenmukaistuisivat, koska työskentelyn järjestämisestä sovittaisiin piiritasolla. Työskentely toimistoissa olisi mahdollista järjestää tehokkaammalla tavalla” (HE s. 9 ylhäältä).

Det är svårt att på ett vettigt sätt kombinera strävan till centralisering och effektiv förvaltning med strävan till att tillhandahålla förmånliga, personliga och näraliggande juridiska tjänster, i all synnerhet beträffande rätthjälpen och den ständigt närvarande jävsproblematiken.

Den nuvarande lokala jävsgrunden inom byrån, också den mellan rätthjälps- och intressebevakning, skulle med förslaget i värsta fall utvidgas till att omfatta hela distriktet. Tanken att den enskilda rätthjälparen friställs från förvaltningsuppgifter då dessa centraliseras är i sig god, men om reformen leder till nya och fler jävssituationer motverkar detta målsättningen att erbjuda professionell juridisk hjälp till mindre bemedlade i alla delar av landet.

En sådan negativ effekt uppstår om i rättsliga tvister motparten oftare än förr måste anlita ett biträde på den fria marknaden, där de låga arvoden eller advokatbristen begränsar utbudet av tjänster. Rätthjälpens strävan borde ju vara, att tillförsäkra i synnerhet de i glesbygderna boende tillgång till juridisk service.

Av ovanstående konstateranden framgår tydligt, att om de sex distrikten ges en sådan ställning som nu föreslås riskerar detta att skapa jävsskopplingar inom hela distriktet, *oberoende av försöken att via olika formuleringar försöka undgå denna effekt*. Jävsfrågan kan inte lösas genom en paragraf som säger att jäv inte uppstår, *om den juridiska konstruktionen är sådan, att högre principer talar i motsatt riktning*. Det ligger nära till hands, att rätten till en rättvis rättegång kan leddas genom att man tillåter biträden inom samma distrikt att företräda parter med stridiga intressen. Också reglerna för god advokatsed kan anses förbjuda detta.

Det att den ledande tjänstemannen i distriktet inte själv handhar några klientärenden är i sig ingen garant för att distriktets jurister och intressebevakare inte befinner sig i en jävskonflikt mellan byråerna. Situationen kan liknas vid en större advokatbyrå, med flera kontor och en VD som inte själv driver ärenden. Det är helt klart, att en sådan byrå inte kan företräda stridiga parter.

Domstolsväsendet åligger enligt ett beslut av justitiekanslern 23.2.2009 (OKV/1225/1/2007) att tillse, att de biträden som uppträder i rättegången inte är jäviga och att förvägra representation i sådant fall. Därmed blir problemet med rättshjälpen också vårt.

Den konkreta rättshjälpens närvaro lokalt är betydligt viktigare än tingsrättens, för säkerställandet av den enskilda medborgarens rättsskydd. En reform som äventyrar denna närvaro kan inte stödas. Även om inga byråer föreslås bli indragna kan i fråga om tvister och rättegångar reformen leda till brist på lokal hjälp för endera parten, om jävsriskerna realiseras.

Motivet att förenkla budgetförhandlingsprocessen är inte mot denna bakgrund tillräckligt. Reformen ser inte heller ut att avlasta de enskilda byråerna och deras ansvariga rättshjälpare den förvaltning, som den konkreta verksamheten och dess styrning kräver. Ett säkrare sätt vore att direkt ta steget till ett centralt verk, som skulle administrera helheten och tillhandahålla mallar, program och planer för hela verksamheten. Denna modell skulle på ett klarare sätt separera de enskilda byråerna från varandra. Visserligen skulle resultatförhandlingarna ske med de enskilda byråerna, men den stora byråkratin skulle koncentreras till den centrala myndigheten. Den organisatoriska sammankopplingen av rättshjälpen och intressebevakningen vore inte heller i det perspektivet längre lika motiverad.

De stora distrikten skulle också sannolikt leda till en försämring av den svenskspråkiga servicen.

SLUTLEDNING

Den föreslagna reformen förbättrar enligt vår mening inte den mindre bemedlade rättssökandens ställning, samtidigt som den markant ökar risken för en utvidgad jävsproblematik. Därför kan vi inte stöda förslaget i föreliggande form. Jävsfrågan bör hur som helst granskas noggrant.

Förutsatt att det auktoritativt utreds att den föreslagna konstruktionen inte i sig skapar jäv inom distriktet kan vi stöda förslaget.

Daniel Allén
Ledande lagman